

**Isidora Jankelin¹,
Sanela Slavković,**
Medicinski fakultet,
Katedra za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju,
Univerzitet u Novom Sadu

Primljen: 26.06.2020.
Prihvaćen: 11.12.2020.
UDK: 364-43-021.321.;364-781
DOI 10.19090/ps.2020.2.191-200

STRUČNE KOMPETENCIJE ZAPOSLENIH RADNIKA U PROGRAMIMA OKUPACIONE TERAPIJE U USTANOVAMA SOCIJALNE ZAŠTITE²

Apstrakt

Kreiranje adekvatnog programa okupacione terapije pred stručne radnike postavlja zahteve za posedovanjem mnogih znanja, sposobnosti i veština. Cilj istraživanja je bio utvrditi subjektivnu percepciju nivoa stručnih kompetencija kod profesionalaca u sprovođenju programa okupacione terapije u ustanovama socijalne zaštite. Istraživanjem je obuhvaćeno 65 stručnih radnika iz pet ustanova socijalne zaštite u Vojvodini koji primenjuju program okupacione terapije. Za potrebe istraživanja kreiran je upitnik koji obuhvata pitanja koja se odnose na veštine i iskustva stručnih radnika u sistemu socijalne zaštite. Pitanja su grupisana u nekoliko celina (oblasti rada): poznavanje procesa procena, veštine vođenja dokumentacije, pridržavanje plana tretmana/usluga, poznavanje stručne i pravne regulative, efikasna koordinacija slučaja, veštine u primeni intervencija i nivoi primene programa podrške. Za svako od pitanja ispitanici su se izjašnjavali o nivou razvijenosti kompetencije na četvorostepenoj skali, načinu sprovođenja navedene veštine i potrebi za dodatnom obukom u navedenoj oblasti. Rezultati pokazuju da samo 31% ispitanika koristi standardizovane metode procene u svom radu, kao i da postoji značajna razlika u subjektivnoj percepciji nivoa kompetencija stručnih radnika u odnosu na obrazovni profil, radno mesto i godine radnog staža. Defektolozi značajno više od drugih stručnjaka procenjuju da su dovoljno kompetentni u svim oblastima rada. Ispitanici sa nižim nivoom obrazovanja češće

¹ isidora.jankelin@gmail.com

² Ovaj članak predstavlja rezultate istraživanja koji su dobijeni tokom izrade diplomskog rada: Jankelin, I. (2019). *Procena veština i iskustava stručnih radnika u programima okupacione terapije u ustanovama socijalne zaštite* (Diplomski rad). Novi Sad: Medicinski fakultet Nvov Sad.

izveštavaju o potrebi za dodatnom obukom u pojedinim oblastima primene programa okupacione terapije. Ovakvi podaci su nam značajna smernica za organizovanje celoživotne profesionalne podrške (edukacije) stručnim radnicima koji sprovode programe okupacione terapije u našoj zemlji.

Ključne reči: kompetencije, okupaciona terapija, procena, veštine

Uvod

Okupaciona terapija podrazumeva upotrebu isplaniranih i organizovanih svakodnevnih aktivnosti u koje se korisnik uključuje kako bi razvio sposobnosti i veštine koje će mu omogućiti veću samostalnost i bolji kvalitet života. Organizacija okupaciono-terapijskih aktivnosti podrazumeva funkcionalnu rehabilitaciju, primenu ortopedskih pomagala i asistivne tehnologije, profesionalnu rehabilitaciju, uređenje okoline kao i edukaciju i savetovanje osoba iz korisnikovog okruženja (American Occupational Therapy Association [AOTA], 2014).

U razvijenim zemljama već duže vreme okupaciona terapija je prepoznata kao posebna oblast kojom se bave profesionalci sa stečenim univerzitetskim nivoom obrazovanja (Van Bruggen, 2001). Po Svetskoj federaciji okupacionih terapeuta (World Federation of Occupational Therapists [WFOT], 2010), okupacioni terapeut je stručnjak koji poseduje znanja iz različitih oblasti (medicine, psihologije, gerontologije, neuropsihologije, specijalne edukacije i rehabilitacije i sociologije). Takav korpus znanja mu omogućava da planira i sprovodi okupacionu terapiju sa osobama različite starosne dobi, od ranog detinjstva do starosti, kojima je svakodnevno funkcionisanje otežano iz različitih razloga, usled urođenog ili stečenog, akutnog ili hroničnog oboljenja, smetnje u razvoju, povrede, mentalnog poremećaja, starenja ili emocionalnih problema. Okupacioni terapeut je takođe obučen za sprovođenje aktivnosti u različitim okruženjima kao što je dom korisnika, škola, radno mesto korisnika, bolničko odeljenje, rehabilitacioni centar i domovi za stare (WFOT, 2010).

Tim autora na čelu sa Uptonom (Upton, Stephens, Williams & Scurlock-Evans, 2014) naglašava da je poznavanje i primena prakse zasnovane na dokazima od velikog značaja za stručnjake koji sprovode program okupacione terapije. Za ove stručnjake takođe je neophodno da koriste svoja znanja o interakciji osobe i njenog okruženja kako bi isplanirali intervencije kojima nastoje da poboljšaju ukupnu participaciju osobe u svakodnevnim aktivnostima (AOTA, 2014). Adam, Peters i Čipčejs (Adam, Peters & Chipchase, 2013) između ostalog ističu i važnost posedovanja kompetencija za analizu, izbor i adaptaciju aktivnosti tako da one budu u skladu sa sposobnostima i potrebama svakog korisnika kao i posedovanja dobrih veština komunikacije od strane stručnjaka koji se bavi primenom okupacione terapije.

Pravilnik o bližim uslovima i standardima za pružanje usluga socijalne zaštite (42/2013 (89/2018)) predviđa organizovanje radno-okupacionih aktivnosti kao jednu

od aktivnosti koju bi trebalo da sprovedu stručni radnici u ustanovama socijalne zaštite u Srbiji. Prema navedenom Pravilniku, osnovni cilj je da se utiče na povećanje nivoa samostalnosti i kvaliteta života korisnika, ali te aktivnosti nadalje nisu detaljnije definisane u normativnim aktima koji uređuju pružanje usluga iz ove oblasti. U našoj zemlji se okupaciona terapija najčešće primenjuje kako bi se ispunilo vreme korisniku bez jasno definisanih pravila na koji način bi trebalo da se planira, organizuje i evaluiira njeno sprovođenje, kao i kog profila stručnjaci i sa kakvim korpusom znanja i veština mogu time da se bave (Savković, 2016). U praksi to su stručnjaci različitih profila gde svaka od profesija posmatra osobu i njeno funkcionisanje sa različitog aspekta, uz drugačije načine procene i intervencije (Savković, 2016). U ustanovama socijalne zaštite programe okupacione terapije sprovedu stručni radnici, a to mogu biti socijalni radnici, psiholozi, pedagozi, andragozi, specijalni pedagozi, defektolozi, lekari, pravnici i sociolozi (Zakon o socijalnoj zaštiti 24/2011 (24/2011)).

Kada su u pitanju odrasle i stare osobe koje su korisnici usluga domskog smeštaja u ustanovama socijalne zaštite, po poslednjoj statistici to je 18.462 korisnika. Među njima ima najviše onih starosti od 26 do 64 godine, a nešto više od 4000 su osobe sa invaliditetom i sa njima radi ukupno 733 stručna radnika (Republički zavod za socijalnu zaštitu, 2018a, 2018b). Stručni radnici su zaduženi za organizovanje i sprovođenje aktivnosti u svrhu održavanja ili unapređenja kvaliteta života ovih osoba i njihove samostalnosti.

Ovako posmatrani podaci ilustruju potrebu za dobrom organizacijom i koordinacijom rada među stručnim radnicima koji imaju razvijene kompetencije za primenu programa okupacione terapije, kako bi se usluge pružale na kvalitetan i ekonomičan način i time adekvatno odgovorilo na potrebe svih korisnika. Ovo istraživanje imalo je za cilj da proceni subjektivnu percepciju nivoa stručnih kompetencija stručnih radnika koji su zaposleni u ustanovama socijalne zaštite i sprovedu program okupacione terapije.

Metod rada

Ovim istraživanjem obuhvaćeno je 65 osoba zaposlenih u ustanovama socijalne zaštite jer se upravo u ovom sistemu najčešće sprovedu okupaciono-terapijski sadržaji. Dve ustanove su rezidencijalnog tipa za odrasle i stare osobe - Dom "Veternik" iz Veternika i "Otthon" iz Stare Moravice, a ostale su domovi za stara lica - "Gerontološki centar Kikinda" iz Kikinde, "Misericordia" iz Kikinde i "Sveti Vasilije Ostroški Čudotvorac" iz Novog Bečaja. Veštine potrebne za sprovođenje programa okupacione terapije su univerzalne, dok se okupaciono-terapijski sadržaji prilagođavaju spram tipa ustanove i potreba korisnika.

Najveći deo uzorka činili su ispitanici zaposleni na radnom mestu defektologa (30,7%) i radnog terapeuta (26,2%). Ostali ispitanici zaposleni su na radnom mestu socijalnog radnika (13,8%), radnog instruktora (10,8%), lekara, medicinske sestre i

fizioterapeuta (ukupno 18,5%). Kod najvećeg dela uzorka, obrazovanje ispitanika odgovara radnom mestu na kom su zaposleni, osim kod devet ispitanika koji su zaposleni na radnom mestu defektologa a po obrazovanju su profesori predmetne ili razredne nastave, pedagozi ili psiholozi.

Za potrebe istraživanja kreiran je upitnik koji obuhvata pitanja značajna za sve oblasti rada stručnih radnika u programima okupacione terapije u ustanovama socijalne zaštite. To su: poznavanje procesa procene (10 pitanja), veštine vođenja dokumentacije (5 pitanja), pridržavanje plana tretmana/usluga (3 pitanja), poznavanje stručne i pravne regulative (2 pitanja), efikasna koordinacija slučaja (3 pitanja), veštine u primeni intervencija (15 pitanja) i nivoi primene programa podrške (8 pitanja). Za svaki od ovih celina (oblasti rada) ispitanici su se izjašnjavali o nivou razvijenosti kompetencije beležeći odgovore na četvorostepenoj skali (1 - veoma razvijena kompetencija, 2 - donekle razvijena kompetencija, 3 - bez iskustva, nije primenljivo), a potom su beležili način izvođenja navedene veštine, dok su na dihotomnoj skali (da/ne) samoprocenili potrebu za dodatnom podrškom (slika 1).

I Br.	II Veština/iskustvo	III Nivo razvijenosti kompetencije	IV Potrebna mi je dodatna obuka
2.	VEŠTINE VOĐENJA DOKUMENTACIJE		
	1. Izrada godišnjeg plana rada	1 2 3 NP	Da Ne
	2. Izrada individualnih planova usluga	1 2 3 NP	Da Ne
	3. Utvrđivanje i revidiranje ciljeva tretmana/usluge	1 2 3 NP	Da Ne
	4. Evidencija dnevnih aktivnosti	1 2 3 NP	Da Ne
	5. Pisanje nalaza i mišljenja	1 2 3 NP	Da Ne

Slika 1. Primer pitanja iz oblasti veština vođenja dokumentacije

U obradi prikupljenih podataka korišćena je deskriptivna statistika (procenat, aritmetička sredina, medijana, percentili, standardna devijacija, minimum, maksimum, koeficijent zakošenosti i koeficijent zaravnjenosti). Normalnost distribucije varijabli ispitana je *Shapiro-Wilk testom*. Ograničena veličina uzorka i narušena normalnost odgovora na pojedinim pitanjima (visoki Skjunisi i Kurtozisi), dozvolila je korišćenje neparametrijskih metoda. U slučaju tih varijabli, za testiranje razlika dva nezavisna uzoraka korišćen je Man-Vitnjev U test (neparametrijska zamena za t-test za nezavisne uzorke), a za testiranje razlika između tri i više grupa korišćen je *Kruskal-Wallis test*. U primenjenim testovima granične vrednosti verovatnoće rizika su na nivou značajnosti od 95% ($p < 0.05$) (razlika statističkih parametara značajna) i 99% ($p < 0.01$) (razlika statističkih parametara visoko značajna).

Rezultati

Analizirajući odgovore na pojedinačna pitanja dolazimo do rezultata da ispitanici kao metod procene funkcionisanja korisnika u svom radu najčešće koriste opservaciju (98% ispitanika) i pregled postojeće dokumentacije (73% ispitanika), dok najređe koriste standardizovane procedure i protokole (31% ispitanika). Ispitanici sa obrazovanjem iz oblasti medicine i specijalne edukacije i rehabilitacije osećaju se značajno kompetentnijim ($Mdn=24$, $n=8$) u oblasti poznavanja procene ispitanika od socijalnih radnika ($Mdn=17$, $n=16$, $z=-3.219$, $p<.05$) i radnih instruktora ($Mdn=17$, $n=16$, $z=-3.107$, $p<.05$).

Kada analiziramo pitanje koje se odnosi na vođenje dokumentacije, ispitanici koji imaju viši stepen obrazovanja, a manje godina radnog staža, procenili su da imaju bolje razvijene veštine vođenja dokumentacije. Ispitanici sa obrazovanjem defektologa ($Mdn=15$, $n=11$, $z=-3.445$, $p<.05$) procenjuju svoje kompetencije bolje u odnosu na radne terapeute ($Mdn=11$, $n=10$) i socijalne radnike ($Mdn=10$, $n=7$, $z=-3.597$, $p<.05$).

Kada je u pitanju razvijenost veština pridržavanja plana tretmana/usluga, prema dobijenim rezultatima ispitanici sa obrazovanjem u jednoj od oblasti – defektolog/pedagog/ psiholog/ vaspitač/ predmetni nastavnik/prof. razredne nastave/socijalni gerontolog smatraju se kompetentnijim ($Mdn=9$, $n=11$) u odnosu na radne terapeute ($Mdn=7$, $n=10$, $z=-3.045$, $p<.05$). Takođe, ispitanici na radnom mestu socijalni radnik imaju bolju samopercepciju svojih veština u pridržavanju plana tretmana/usluga ($Mdn=9$, $n=9$, $z=-3.006$, $p<.05$) u ovoj oblasti u odnosu na radne terapeute ($Mdn=7$, $n=17$).

Nadalje, analizom pitanja kojim dobijamo uvid u razlike u samoproceni nivoa poznavanja stručnih i pravnih regulativa s obzirom na godinu zasnivanja radnog odnosa ispitanika, dobijamo podatak da su ispitanici koji su zasnovali radni odnos u periodu 1980-1999. godine sa nižim nivom kompetencija u ovoj oblasti ($Mdn=4$, $n=11$) u odnosu na ispitanike koji su zasnovali radni odnos u periodu 2015-2019. godine ($Mdn=4.5$, $n=22$, $z=-2.662$, $p<.05$).

Ispitanici sa obrazovanjem defektologa smatraju da su imaju razvijenije kompetencija u primeni programa podrške korisnicima socijalne zaštite ($Mdn=19$, $n=11$, $z=3.300$, $p<.05$) u odnosu na ispitanike koji su zaposleni na radnom mestu defektologa, ali nisu tog obrazovnog profila ($Mdn=9$, $n=11$).

U celini koja obuhvata pitanja vezana za pojedine intervencije za korisnike u ustanovama socijalne zaštite pronađena je statistički značajna razlika na nivou $p<.01$ između različitih grupa obrazovanja i nivoa stručne spreme. Kada je u pitanju obrazovanje, defektolozi ($M=28.91$, $SD=5.24$), medicinske sestre ($M=27.87$, $SD=8.82$) i radni terapeuti ($M=26.00$, $SD=5.21$) smatraju da su sa višim nivoom kompetencija u odnosu na socijalne radnike ($M=16.43$, $SD=5.13$). Nadalje posmatrajući stepen stručne spreme, ispitanici sa VII stepenom stručne spreme samoprocenjuju se kao kompetenciji ($M=26.14$, $SD=6.70$, $p=0.038$) u odnosu na samoprocene ispitanika sa V i VI stepenom stručne spreme ($M=20.42$, $SD=8.91$).

U pitanjima koja iz oblasti pridržavanja plana tretmana i potrebe za dodatnom obukom u odnosu na stepen stručne spremlje, ispitanici sa VII stepenom smatraju da imaju dovoljno kompetencija za sve aspekte primene plana tretmana korisnika sa kojim rade i imaju manje potreba za dodatnom obukom ($Mdn=4$, $n=34$) u odnosu na ispitanike sa IV i V stepenom obrazovanja ($Mdn=6$, $n=12$, $z=2.686$, $p<.05$). Slični podaci dobijeni su i kada je u pitanju potreba za dodatnom obukom iz oblasti poznavanja stručnih i pravnih regulativa – ispitanici sa VII stepenom stručne spremlje imaju manje potreba za istom ($Mdn=2$, $n=34$) u odnosu na ispitanike sa IV i V stepenom stručne spremlje ($Mdn=4$, $n=12$, $z=2.592$, $p<.05$). Navedeno govori u prilog tome da ispitanici sa nižim stepenom stručne spremlje izveštavaju o većoj potrebi za dodatnom obukom u ovim domenima.

Razlike u ostalim ispitivanim celinama nisu bile statistički značajne.

Diskusija

Rezultati našeg istraživanja pokazuju da programe okupacione terapije u ustanovama obuhvaćenim istraživanjem, primenjuju stručnjaci različitih profila i stepena stručne spremlje što je u skladu sa podacima za Srbiju pronađenim u literaturi (Savković, 2016; Zakon o socijalnoj zaštiti 24/2011 (24/2011)). U Srbiji se za primenu okupacione terapije obrazuju studenti na nekoliko državnih i privatnih visokoškolskih ustanova - u okviru osnovnih akademskih i strukovnih studija.

Tim autora na čelu sa Vejlsom (Wales, Clemson, Lannin & Cameron, 2016) je analizom radova koji su se bavili funkcionalnom procenom u okupacionoj terapiji došao do zaključka da veoma mali broj okupacionih terapeuta koristi standardizovane metode procene. Kao najčešći razlozi za to navode se manjak vremena, ekonomski faktori i nepoznavanje instrumenata procene odnosno nedostatak znanja za njihovu primenu. Kada su u pitanju naši ispitanici, manje od trećine izjasnilo se da primenjuje standardizovane instrumente procene. Većina standardizovanih instrumenata koji se primenjuju u okviru okupacione terapije izvorno pripadaju području specijalne edukacije i rehabilitacije što znači da znanja i veštine za njihovu primenu imaju osobe sa obrazovanjem iz ove oblasti (defektolozi) ili osobe koje su pohađale adekvatnu obuku za njihovu primenu. Ovim istraživanjem smo dobili podatke koji ukazuju da upravo defektolozi i ispitanici sa obrazovanjem iz oblasti medicine češće smatraju da dobro poznaju proces procene u odnosu na ostale.

U ustanovama socijalne zaštite u Srbiji, stručni radnici su u obavezi da svoj rad organizuju u skladu sa godišnjim planom rada ustanove i individualnim planom usluga za svakog korisnika, kao i da vode propisanu evidenciju i dokumentaciju za sve usluge koje pružaju (Pravilnik o bližim uslovima i standardima za pružanje usluga socijalne zaštite 42/2013 (89/2018); Jovanović, Milanović i Rajkov, 2014). Pored toga stručni radnik može voditi evidenciju i o podacima koje on smatra značajnim a da ne spadaju u navedeni normativno regulisan deo (Jovanović i sar., 2014). Naše istraživanje poka-

zalo je da viši stepen obrazovanja kao i određeni obrazovni profil podrazumevaju više znanja o dokumentaciji i normama koje su zakonski predviđene. U tom smislu, socijalni radnici i defektolozi su ocenili da imaju dobro razvijene kompetencije u vođenju dokumentacije.

Rezultati istraživanja koje su sproveli Mejson i Matison (Mason & Mathieson, 2018) govore u prilog važnosti timskog rada i saradnje stručnjaka različitih profila u sprovođenju programa okupacione terapije. Za kvalitetno sprovođenje i pridržavanje plana usluga i postizanje ciljeva postavljenih planom neophodna je saradnja između svih stručnih radnika koji se bave različitim domenima korisnikovog funkcionisanja. Timski rad bi trebalo da obezbedi neprekidan pristup informacijama o korisniku i njegovom napredovanju u odnosu na plan, čime svako od stručnih radnika može da zna koja je njegova uloga u timu i svrha delovanja u odnosu na sledeće korake koji su predviđeni planom usluga. Kada su u pitanju rezultati našeg istraživanja, oni pokazuju da samoprocena stepena razvijenosti znanja, veština i iskustava u oblasti pridržavanja plana usluga zavisi od radnog mesta ispitanika tako da zaposleni na radnom mestu defektologa i socijalnog radnika smatraju da imaju bolje razvijene veštine u odnosu na druge ispitanike.

Poznavanje stručnih i pravnih regulativa u okviru okupacione terapije podrazumeva poznavanje kriterijuma za uključivanje određenog korisnika u konkretne programe kao što su fizikalna terapija, terapija pokretom, pomoć u kući, preporuka i nabavku asistivne tehnologije i adaptacija okruženja. Sticanje znanja iz navedenih oblasti je sastavni deo kurikuluma u obrazovanju okupacionih terapeuta u svetu (AOTA, 2014). U našem istraživanju defektolozi i fizioterapeuti i to oni sa manje godina radnog staža, su više nego drugi ispitanici ocenili da imaju dobro razvijene kompetencije u ovoj oblasti. Uzimajući u obzir brzinu razvoja tehnologije kao i to da je definisanje regulativa u vezi sa asistivnom tehnologijom u Srbiji tek u procesu razvoja, razumljivo je da ispitanici koji imaju manje godina radnog staža (što bi značilo da su u skorije vreme završili sa procesom formalnog obrazovanja i slušali nastavne sadržaje koji pokrivaju navedene teme) bolje poznaju ovu oblast od onih koji su duže zaposleni.

Intervencije u programima okupacione terapije se odnose na kompetencije stručnih radnika u konkretnim situacijama u radu sa korisnicima socijalne zaštite pri održavanju i unapređenju njihovih sposobnosti i veština i razvoju kompenzatornih strategija koje im obezbeđuju veću samostalnost u svakodnevnim aktivnostima. To od stručnog radnika zahteva praktične veštine u pružanju usluga u procesu koji dolazi nakon sveobuhvatne procene i planiranja. Turner i Alsop (Turner & Alsop, 2015) naglašavaju da se bazične veštine okupacionog terapeuta ogledaju u načinu na koji povezuje i koristi svoja znanja iz različitih oblasti u konkretnim praktičnim situacijama. Naše istraživanje ukazuje da ispitanici sa obrazovanjem defektologa procenjuju da imaju značajno bolje kompetencije u primeni programa podrške u odnosu na ostale ispitanike. Takođe, defektolozi i radni terapeuti i to oni sa višim nivoom obrazovanja a manje godina radnog iskustva, procenjuju da su kompetentniji u primeni samih pro-

grama intervencija. Analizirajući područje rada defektologa i ciljeve specijalne edukacije i rehabilitacije, navedene intervencije i postupci pripadaju upravo tom području. Specijalna edukacija i rehabilitacija se u velikom delu može posmatrati kao praktična disciplina, gde stručnjaci tokom svog obrazovanja stiču kompetencije za praktično delovanje na različite aspekte funkcionisanja osobe u cilju podsticanja razvoja ili rehabilitacije njenih sposobnosti (Stošljević, 1998).

Značajno je napomenuti ovo pilot istraživanje ima svoja ograničenja. Autorski tim nije analizirao pouzdanost korišćenog instrumenta a preporučen obim rada nije dozvolio prikazivanje svih podataka, već isključivo onih koji su statistički značajni.

Zaključak

Naše istraživanje pokazalo je da stručnjaci različitih profila i dužine radnog staža ne percipiraju svoje kompetencije jednako razvijenim u svim oblastima primene programa okupacione terapije. Defektolozi značajno više od drugih stručnjaka procenjuju da su dovoljno kompetentni u svim domenima rada. Oni i ispitanici sa obrazovanjem iz oblasti medicine smatraju da dobro poznaju proces procene u okupacionoj terapiji. Radni terapeuti percipiraju nivo razvijenosti svojih kompetencija u domenu intervencija višim za razliku od socijalnih radnika, dok socijalni radnici smatraju da su stručniji (kompetentniji) u pridržavanju plana tretmana/usluga nego što to misle radni terapeuti. Takođe, niži stepen obrazovanja ispitanika korelira sa većom potrebom za dodatnom obukom.

U Srbiji je odgovarajućim regulativama predviđeno organizovanje radno-okupacionih aktivnosti u okviru usluga socijalne zaštite, ali sam proces njihovog sprovođenja nije preciznije definisan i organizovan. Sistematizacija primene programa okupacione terapije sa definisanim programskim celinama, aktivnostima, metodama i tehnikama rada bi omogućila bolji uvid u to koje sposobnosti, veštine i znanja bi trebalo da poseduju stručni radnici koji se njome bave. To bi doprinelo boljem razumevanju uloga stručnjaka različitih profila u timu koji organizuje radno-okupacione aktivnosti u ustanovi a time i boljoj organizaciji obrazovanja i dodatnih obuka za njih.

**Isidora Jankelin,
Sanela Slavković,**

Faculty of Medicine, Department of Special education and rehabilitation,
University of Novi Sad

PROFICIENCY OF SOCIAL SERVICES PROFESSIONALS ENGAGED IN OCCUPATIONAL THERAPY PROGRAMS

Abstract

Creating an adequate occupational therapy program requires social services professionals to possess significant knowledge, ability and skill. The main goal of this study is to examine the subjective perception of the expertise level of professionals involved in implementation of occupational therapy programs within social care institutions. The study involved 65 professionals from five social care institutions in Vojvodina that implement the occupational therapy program. For the purposes of the research, a questionnaire was created that includes questions related to the skills and experiences of professionals in the social protection system. The questions are grouped into several units (areas of work): e.g. knowledge of the assessment process, record keeping and adhering to planned treatment/services, knowledge of professional and legal regulations, effective case coordination, skills in implementing interventions and levels of implementation of support programs) was created for the purpose of this study. For each question the participants assessed their level of competence on a four-point scale, along with assessing the way a particular skill is performed and if any additional training is needed. Our results indicate that only 31% of participants use standardized methods of assessment in their work, and that there is a significant variance in the level of competence among professionals with different education, place of employment and years of experience. Compared to other professionals, defectologists (special education and rehabilitation professionals) assessed their proficiency levels as significantly higher in all areas of work. Participants with lower educational levels more frequently asked for additional training in several areas of occupational therapy program implementation. This fact helps us organize ongoing professional support (education) for professionals who implement occupational therapy programs in our country.

Key words: assessment, competencies, occupational therapy, skills.

Literatura

Adam, K., Peters, S., & Chipchase, L. (2013). Knowledge, skills and professional behaviours required by occupational therapist and physiotherapist beginning

- practitioners in work-related practice: A systematic review. *Australian Occupational Therapy Journal*, 60(2), 76-84.
- American Occupational Therapy Association [AOTA] (2014). Occupational therapy practice framework: Domain and process (3rd ed.). *American Journal of Occupational Therapy*, 68(Suppl.1), 1-48.
- Bruggen, H. (2001). European network of occupational therapy in higher education: A five-year review. *Occupational Therapy International*, 8(2), 132-138.
- Jovanović, V., Milanović, L., & Rajkov, G. (2014). *Priručnik za licenciranje pružalaca usluga socijalne zaštite za osobe sa invaliditetom*. Beograd: Udruženje istraživača socijalnih prilika – MREŽA ISP.
- Mason, V., & Mathieson, K. (2018). Occupational therapy employers' perceptions of professionalism. *The Open Journal of Occupational Therapy*, 6(1), 1-13.
- Pravilnik o bližim uslovima i standardima za pružanje usluga socijalne zaštite 42/2013 (89/2018). Preuzeto 11.09.2019. sa <http://www.zavodsz.gov.rs/sr/resurs-centar/propisi-od-zna%C4%8Daja-za-socijalnu-za%C5%A1titu/pravilnici/>
- Republički zavod za socijalnu zaštitu (2019). *Izveštaj o radu ustanova socijalne zaštite za odrasle i starije sa mentalnim, intelektualnim, telesnim ili senzornim teškoćama za 2018. godinu*. Preuzeto 03.02.2020. sa <http://www.zavodsz.gov.rs/sr/biblioteka/izve%C5%A1taji-izsistema/izve%C5%A1taji-iz-sistema-2018/>
- Republički zavod za socijalnu zaštitu (2019). *Izveštaj o radu ustanova za smeštaj odraslih i starih za 2018. godinu*. Preuzeto 03.02.2020. sa <http://www.zavodsz.gov.rs/sr/biblioteka/izve%C5%A1taji-iz-sistema/izve%C5%A1taji-iz-sistema-2018/>
- Savković, N. (2016). *Somatopedski tretman u procesu radno-okupacione terapije* (Doktorska disertacija). Univerzitet u Beogradu - Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju.
- Stošljević, M. (1998). *Uvod u defektologiju*. Beograd: Defektološki fakultet.
- Turner, A., & Alsop, A. (2015). Unique core skills: Exploring occupational therapists' hidden assets. *British Journal of Occupational Therapy*, 78(12), 739-749.
- Upton, D., Stephens, D., Williams, B., & Scurlock-Evans, L. (2014). Occupational therapists' attitudes, knowledge, and implementation of evidence-based practice: a systematic review of published research. *British Journal of Occupational Therapy*, 77(1), 24-38.
- Wales, K., Clemson, L., Lannin, N., & Cameron, I. (2016). Functional assessments used by occupational therapists with older adults at risk of activity and participation limitations: a systematic review. *PloS ONE*, 11(2), 1-20.
- World Federation of Occupational Therapists [WFOT] (2010). *Statement on occupational therapy*. Preuzeto 06.08.2019. sa <https://www.wfot.org/resources/statement-on-occupational-therapy>
- Zakon o socijalnoj zaštiti* (2011). Službeni glasnik Republike Srbije, Br. 24/2011.